

Předehra 1. kurzu

[1.]

„Ale ano, pane Jícho, rozuměl jste mi dobře. Jde o pozici kata.“

Úředník promlouval k Jíchovi vlídně, s nemalou dávkou trpělivosti. Levou ruku měl položenou na desce psacího stolu. Pravá spočívala na dokumentu, který Jaroslav Jícha právě podepsal.

„Jak to myslíte, pozici kata?“

„Povolání kata,“ pokrčil rameny úředník. Jmenoval se Jiří Maršálek, ten úředník. To si Jaroslav Jícha přečetl na dveřích, než zaklepal a po vyzvání vstoupil. Mgr. Jiří Maršálek, personalista, stálo tam. Všiml si, že jmenovka byla úhledná, profesionálně graficky zpracovaná a pečlivě vyhotovená, vyleptaná nebo vyfrézovaná do plastové destičky, nebylo to ručně načrtnuté jméno na kusu čtvrtky, přilepeném lepicí páskou, jak je tomu zvykem ve státních institucích. Kancelář měl ten personalista společnosti Destiny Consulting vybavenou z obchodního domu IKEA. Jednoduchý psací stůl s počítačem Dell vyvěšeným na kovovém držáku, připevněném na desce stolu. Na LCD monitoru seděla pohádková postavička, dárek od Maršálkovy přítelkyně Marty. Měl ji na fotografii zasunuté do rámečku takéž koupeného v IKEA, hned vedle černé kovové schránky na tužky. Vedle rámečku stál plastový mikrofon, pod ním svítila zelená kontrolka. „Mistra popravčího. Po absolvování rekvalifikačního kurzu a pochopitelně po složení teoretických a praktických zkoušek se stanete státním úředníkem, který vykonává trest smrti.“

Maršálkovi plynula ta slova ze rtů vlídně, až konejšivě, jako bylo vlídné celého jeho vzezření. Byl to úspěšný mladý muž a tahle

charakteristika z něho trčela jako ty špičaté paprsky čouhají z hlavy Sochy svobody v New Yorku. Oblečený byl trochu nedbale, sice do velmi kvalitního vlněného obleku, avšak ponechaného osudu oděvu vláčeného po kancelářích a zasedačkách bez pravidelné údržby, takže byl trochu oblýskaný na loktech a kolenou. Toho by si ovšem všimly jiné oči, než jakými byl vybaven Jaroslav Jícha. Ten si ale povšiml, že za okrajem povadlé manžety vykukují zlaté hodinky, nepochybně od firmy Breitling.

Maršálek se podíval na monitor. Na kartě nadepsané Emotional Response se rozvlnila křivka grafu. Byla to doposud nažloutlá, někdy spíše zelená vlnovka. Teď zrudla a vymrštila se do výše, asi jako když vstane velbloud. Maršálek se dovedl ovládat, takže se neusmál.

Tak je to vždycky. Zatím se každý z aplikantů vylekal, když se dozvěděl, o co jde.

„Jaký trest smrti?“ zabreptal Jícha. Křivka se zklidnila. To si Jícha pomyslel, že špatně slyšel, nebo že se muž sedící za stolem spletl.

Muž sedící za stolem se bavil.

„Oběšením,“ řekl vlídně. „Každá země má svůj způsob popravy. Patří to ke kulturní tradici. U nás je to trest oběšení, ve Francii gilotina, jak jistě víte, ve Spojených státech se způsoby provedení trestu smrti liší. Někde je to také oběšení, jinde plynová komora, smrtící injekce, elektrické křeslo...“

„To chcete říct, že já bych zabíjel lidi?“

„Budete vykonávat trest smrti. Nemůžete to brát jako nějaké, jak jste to vyjádřil, zabíjení lidí. Vykonání trestu je právně i mravně na zcela jiné úrovni než zabíjení lidí.“ Poslední dvě slova pronesl Maršálek s dobře zahranou ošklivostí. „Copak byste řekl o lékaři, že zabíjí lidi? A taky se každému lékaři stane, že jeho pacient ukončí svoji životní pouť.“

Jícha se rozpačitě podíval na monitor a chvíli uvažoval, zdali je pohádková postavička na něm posazená Křemílek, nebo ten druhý, jak on se jenom jmenoval.

Vochomůrka se jmenuje.

„To je nějaký test?“ zeptal se, když si vzpomněl na skřítkovo jméno. Není to se mnou ještě tak špatné, pomyslel si s potěšením. Vzpomněl jsem si na Vochomůrku. Ne, nenechám se nachytat. A ta postavička je Křemílek. Stoprocentně.

„Nerozumím vám, pane Jícho.“

„Ptám se, jestli mě zkoušíte. Něco jako test obecných znalostí.“

Zase zavrtění hlavou.

„U nás nemáme trest smrti,“ řekl Jícha a mazaně se usmál. „Tím pádem nemáme ani popravčí. O co tady jde?“

Maršálek souhlasně přikývl. Křivka se znatelně zklidnila. Když se to stalo při prvním pohovoru, na grafu jeho vlastní Emotional Response, pokud by ji měřil a naměřená data zpracovával, by se také udělal velbloudí hrb. Osobní pohovor byl vlastně už jenom formalita, samozřejmě že nezbytná. Výběr už byl hotov. Postaral se o něj počítačový program, který vyhodnotil výsledky z dotazníků. Maršálek, který program sestavil a byl zodpovědný za jeho chod, měl v osobních pohovorech jen prověřit, že se program nezmýlil. Proto se tak polekal, když při prvním pohovoru uviděl, co křivka vyvádí. U firmy Destiny Consulting se chyby nepromíjely, a kdo nějakou udělal, měl, jak se říká lidově, po žízalkách. Na tomhle kšeftu firmě hodně záleželo. Ministerstvo spravedlnosti bylo dobrý zákazník a zakázka podpořená penězi z Bruselu byla opravdu hodně dobrá. Jenže teď už Maršálek věděl, že program vybral ty lidi dobře. Pravda, kdyby Jícha cuknul, Maršálek by měl problém. Jenže on necukne. Tohle jsou jen tanečky. Ryba je pevně zakousnutá do návnady.

Na ploše monitoru nebyl jenom ten jediný graf. V dynamicky stavených tabulkách naskakovala čísla a vlnily se další grafy. Maršálek byl pyšný, že to všechno dovede číst. Dokázal s aplikantem mluvit tak, že ho v jistém smyslu vedl za ruku. Cíl byl jasný, podpis smlouvy. Maršálek si přál, aby Jícha podepsal. A program ho ujišťoval, že si to Jícha přeje taky.

Maršálek už měl tolik zkušeností, že by dovedl Jíchu zmáčknout a k podpisu dovést v pěti minutách. Jenže ho takhle hra na kočku a na myš bavila. Připadal si jako drezér koní v cirkusové manéži. Práskne bičem a kůň se dá do klusu. Udělá gesto a kůň se postaví na zadní.

Takže, jen klusej, Jaroslave Jícho. Olá hop, dostaneš cukříček!

Blahosklonně se usmál a spustil:

„Máte pravdu, pane Jícho. U nás byl trest smrti zrušen v roce 1990 zákonem číslo 175 Sbírky. Následujícího roku ho výslovně zrušil

článek 6 Základní listiny práv a svobod. No a v roce 1992 přistoupila naše země k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy.“

„Tak tohle já nevím,“ řekl Jícha bodře, „ale že se u nás nepopravuje, to vím. Já už se bál, že to s tím katem myslíte vážně.“

„Ale já to vážně myslím, pane Jícho. Evropská unie připravuje znovuzavedení trestu smrti. Až bude zaveden, bude ho třeba neprodleně vykonávat. Bude se to po nás vyžadovat. Budeme pod tlakem celé sedmadvacítky, chápete? Potíž je v tom, že žádné popravčí nemáme a tuhle činnost u nás už nikdo neumí vykonávat. Proto byl vypsán tento rekvalifikační kurz, na který vás vybral úřad práce. Legislativní proces je takřka hotov a členské státy byly Bruselem zaúkolovány, aby zajistily jeho implementaci okamžitě, kdy budou schváleny příslušné paragrafy, nejdříve Evropským parlamentem a pak zákonodárnými sbory členských států.“

„Jak to, že Unie tak otočila?“

Ano, nastává závěrečná fáze. Jícha potřebuje vědět, že ta celá věc má nejvyšší požehnání. Potřebuje být z obliga. To se dá koneckonců pochopit.

„Její orgány jdou vstříc přání lidu. Je to demokratický princip, chápete? Vůle občanské společnosti. Víte dobře, že v České republice schvaluje zavedení trestu smrti 58 procent obyvatel. Zásadně je proti němu jen jeden občan z deseti. Obdobná situace je i v ostatních zemích Unie. Je to přání většiny. Ale s tím my dva nic neuděláme, pane Jícho. My musíme být připraveni, až ten den přijde a trest smrti bude obnoven.“

„Proč se o tom nemluví, proč se o tom nikde nepíše?“

„Však se začne, pane Jícho, o to nemějte starost. Až schvalovací proces nazraje. Potom bude znovuzavedení trestu smrti předloženo veřejné diskusi. Nemusíme pochybovat o tom, jak dopadne.“

Tady Maršálek zariskoval. Na monitoru se rozsvítilo několik červených polí. Barva ho varovala, aby se nepouštěl do tématu o veřejné debatě. Podle psychologického profilu bylo zjevné, že se Jícha nerad pouští na otevřené pole. Maršálek to ale zkusil. Bavilo ho chodit až na kraj.

Byla by to ale směla, kdybych se měl dostat do maléru kvůli takové hlouposti.

Jaroslav Jícha vstal.

„Tak to bude beze mne,“ řekl ponuře.

„Nepřijímáte?“

„Já přece...“ Zavrtěl hlavou a rozpačitě rozhodil ruce. „Já v životě nezabil nic většího než komára nebo mouchu. Nemohl jsem se dívat, jak babička v Kostomlatech zabíjí králíka. Nechodím na válečné filmy. Krimi se mi protiví, a když je v televizi ve zprávách bouračka, jdu si otevřít pivo. Já přece...“

Zase zavrtěl hlavou.

Maršálek se na něho mlčky díval. Pak se podíval na monitor. Jícha ve skutečnosti nechce odejít. Je to však nahnuté.

Úředník ale věděl, co má udělat.

„Chápu,“ řekl. „Naprosto vám rozumím.“

„To jsem rád. Takže můžu odejít, že?“

„Jistě,“ řekl Maršálek a pokrčil rameny.

„Já vám podepsal tu mlčenlivost, tu samozřejmě dodržím.“

„To se předpokládá. Víte přece, jaké by pro vás mělo důsledky prozrazení utajovaných skutečností.“

„Jistě, jistě.“

Maršálek vzdychl.

„Pro mě bude mít váš odchod také důsledky.“

„Jaké?“

„Nesprávné vyhodnocení profilu osobnosti.“ Teď Maršálek hovořil trochu podrážděně, trpce, s ostnem výčitky v podtextu. „Vyhodnocovací mechanismus jsem vypracoval já. Co myslíte, kolik lidí je na úřadu práce přihlášeno v kategorii pracovníka na významné exekutivní pozici ve státní správě s nepravidelnou pracovní dobou a nadprůměrným platem?“

„No, jistě hodně.“

„Šestadvacet tisíc, pane Jícho. Z toho množství jsme vybrali deset kandidátů k pohovoru. Za výběr odpovídám já.“

„Deset?“ žasl Jícha.

„Právě tolik.“

„A z nich vyberete...“

„Popravčích mistrů vycvičíme pět. Není možné, aby tak důležitou funkci vykonával jen jeden člověk.“

„Pět chlapů...“

„Mezi kandidáty jsou ženy,“ řekl Maršálek rychle. „Nechceme naražit na antidiskriminační zákon. Ženy jsou schopné vykonávat funkci popravčího stejně kvalitně a svědomitě jako muži.“

„Ne-li líp,“ vyhrkl Jícha.

„Velmi správně.“ Maršálek nahlédl do papírů. „Ano, to odpovídá, tato vaše poznámka: ‚Svědomitý, přesný, se silným sociálním cítěním.‘“

„Já si myslel, že na kata...“

„Říkejte popravčího, prosím.“

„Že na popravčího se spíš hodí nějaký surovec...“

Maršálek se bolestně usmál.

„Pořád ty předsudky. S touto funkcí se táhnou od nepaměti. Přitom popravčí byli známí jako vynikající ranhojiči a lékaři. Veřejnost o nich málo ví a je matena karikaturními pitvornostmi. Skutečnost je taková, že i v tak zvaných temných dobách mistři popravčí více lidí zachránili před smrtí, než smrti odevzdali. Ano, jsou to lékaři, dokonce ve dvojí funkci. Léčí neduhy jednotlivců a léčí obecné neduhy společnosti. Ale proč vám to říkám? Odcházíte.“

„Takže můžu odejít.“

„Jistě.“

„Nebude to mít pro mě žádné následky.“

„Ne. Jaké by mohlo mít? Dostal jste nabídku a nepřijal jste ji. Je to vaše nezadatelné právo. Následky ovšem ponesu já svým chybným vyhodnocením vašeho profilu.“

„Co se vám stane?“

„Nevím,“ řekl Maršálek. „Zatím mi nikdo takhle neodešel. Nikdo mě, nezlobte se, nevyšplouch.“

„Vy už jste přijali nějakého... zájemce o místo popravčího?“

„Ovšem. Zatím čtyři muže a tři ženy. Vy byste byl osmý.“

„To tedy stačí, ne?“

„Pane Jícho... Ani nevím, jestli má smysl, abych vám to říkal.“

„Ale ano, má to smysl.“

„Vždyť přece odcházíte.“

„Ano, jistě.“

„Takže vám přeji hodně štěstí. Prosím, až vyjdete ven, nezdržujte se v čekárně. Za dvacet minut přijde další aplikant. Není vhodné, abyste se navzájem poznali, to jistě chápete.“

„Jistě. Utajení.“

„No právě. Upozorňuji, že budova je kryta kamerami. Také ulice. Podepsal jste,“ zatukal Maršálek prstem na jedno místo v listině Jíchou signované, „že nebudete shromažďovat informace jakéhokoli druhu. Spadáte pod zvláštní režim.“

Jícha sebou trhl.

„Zvláštní režim? Copak to je?“

Maršálek přísně stáhl rty.

„Je to soubor opatření. Chápete?“

„Moc ne.“

„Na tom tolik nezáleží. Podstatné je, abyste se choval v rámci zásad zvláštního režimu.“

„Ale jak...“

„Vidíte?“ štěkl na něho Maršálek. „Už je to tady. Pokoušíte se shromažďovat nežádoucí informace. Já vás varuju, pane Jícho. Samozřejmě nemohu nikoho nutit, aby se do projektu zapojil. Je mi líto, že odcházíte, a přiznám, že mě to hodně zklamalo. Ovšem, podepsal jste a regule zvláštního režimu musíte dodržovat. V tom mě snad nezklamete. Je to ostatně ve vašem zájmu.“

„Spolehněte se,“ vyhrkl Jícha. „Jenom...“

„Jenom?“

„Nevím, jestli se mohu zeptat. Abych neshromažďoval ty informace.“

„Prosím, ptejte se.“

„Nechápu, proč vedete pohovory dál, když máte plný stav. Z těch sedmi snadno vyberete pět těch...“

Po krátkém zaváhání slovo „popravčí“ dokázal vyslovit.

„Proč vás to zajímá?“

„Jde mi o vás, pane Maršálku,“ vysypal ze sebe Jícha. „Je mi trochu trapné, že jsem vám způsobil nepříjemnosti. Že kvůli mně budete mít malér.“

„To budu, věřte mi.“

„Vážný?“

Maršálek zase jen vzdychl.

„Oni vás vyhodí?“

Rezignované mávnutí ruky.

Jícha se vrátil ke stolu.

„Ale vždyť jste vyhodnotil těch sedm aplikantů správně. To přece stačí. Víc těch popravčích nepotřebujete, ještě dva zbudou. Proč by vás měli trestat jen proto, že jsem nabídku nepřijal?“

„Slyšel jste o parašutistovi, který tisíckrát dobře zabalil padák a po tisíci prvé ho zabalil špatně? Myslíte, že mu někdo odpustil, když se ten jediný padák při skoku nerozbalil?“

„To je něco jiného,“ řekl Jícha.

„Není. Je to prostě chyba. Tak už jděte, prosím. Nebudete tady řešit moje problémy.“

„Je mi to ale trapné...“

„Já vím. Říkal jste to.“

„Třeba byste se mohl na něco vymluvit.“

„Třeba na co?“

„Třeba na můj psychologický profil. Nebo, já už vím. Že jsem měl nestydaté finanční nároky.“

„Nestydaté finanční nároky... To je co, podle vás?“

„Řekněte jim,“ nadýchl se Jícha, „že jsem chtěl padesát. Padesát tisíc měsíčně a dvouměsíční dovolenou.“

„Pane Jícho, tomu říkáte nestydaté finanční nároky? Mistr popravčí má nárok na sto dvacet tisíc měsíčně plus patnáct tisíc na dopravu a pětatřicet tisíc rekreačního.“

„Rekreačního?“

„Je to psychicky náročná práce,“ pokrčil rameny Maršálek. „Vyžaduje rekreaci, teplé moře, nějaké to neškodné dobrodružství. No, co se dá dělat, pane Jícho. Chápu, že člověka s vaším silným charakterem a pevnými zásadami nelze oblomit nabídkou peněz a požitků. Přejí vám hodně štěstí při dalším hledání zaměstnání.“

Pokýval mu hlavou na pozdrav, sáhl do zásuvky, vytáhl tlustý spis a pohroužil se do čtení. Za chvíli zvedl oči, aby shledal, že se Jícha nehnul z místa a vyjeveně na něho hledí.

„Copak?“

„Když o tom tak přemýšlím,“ řekl Jícha a polkl, „ona je to vlastně užitečná práce. A lidi to chtějí, vidíte?“

Zůstal v kanceláři ještě čtyřicet minut a poté odešel, vzrušený, zružovělý v lících, krokem mírně opilého tanečníka.

Jiří Maršálek se chvíli zamýšleně díval na dveře a pak stiskl tlačítko zrychlené volby na svém mobilu Blackberry.